

INSTITUTE, ORGANIZACE A SPOLKY

Kulturní sektor

pestrá oblast + široké spektrum aktivit → mohou je organizovat:

- jedinci
- za tím účelem zřízené organizace a sdružení

musí být **legislativně ukotveny** = dle našich právních předpisů

v oblasti kultury a umění → řada možností působnosti organizací = různá právní subjektivita:

- komerční
- neziskové

forma **právní subjektivita** = vymezuje možnosti fungování a financování organizací!

Právní formy organizací působících v oblasti kultury a umění

různé subjekty

- různé právní formy = vycházející z naší legislativy
- základní východisko členění = dle účelu tvorby zisku:

1) **neziskové organizace** = subjekty nezřizované za účelem zisku

a) ***státní neziskové organizace*** – příspěvkové organizace

b) ***nestátní neziskové organizace*** – soukromoprávní organizace zakládané soukromými subjekty

2) **komerční (ziskové) organizace** = instituce zřizované podnikateli a subjekty za účelem zisku

1) Neziskové organizace

Neziskový sektor = součást každé vyspělé země!

- spektrum služeb → které nedokáže zajišťovat trh a ziskový sektor
- zakládány za účelem uspokojení potřeb občanů a komunit = ***ukazatel rozvinutosti občanské společnosti***
- u nás v oblasti kultury převažují

nezřizovány za účelem zisku X svou činností mohou zisk generovat (musí ho vložit zpět do svého rozvoje)

- kultura a umění → realizace veřejné kulturní služby (např. provozování divadla, hudebního festivalu, vydávání knih)

Dělení neziskových organizací

a) **státní neziskové organizace (veřejnoprávní)** – příspěvkové organizace

- zřizované státem (Ministerstvo kultury ČR)
- zřizované územně samosprávným celkem (obec, město nebo kraj)

b) **nestátní neziskové organizace („non-governmental“)** – soukromoprávní, fungují bez vlivu státu

- spolky (dříve občanská sdružení)
- obecně prospěšné společnosti
- nadace a nadační fondy

a) Státní neziskové organizace – příspěvkové veřejnoprávní

Příspěvkové organizace

- tzv. veřejné ústavy = veřejnoprávního charakter
- zakládány a zřizovány ne za účelem dosažení zisku, ale k **plnění specifických veřejných služeb** (to není z ekonomických důvodů zajímavé pro soukromý sektor)
- samostatná právní subjektivita

Financování:

- ze zákona právní nárok na poskytnutí provozní dotace (z veřejných financí) od zřizovatele
- výše příspěvku → dle předložených plánů činností, výsledků činnosti za minulý rok a návrhu rozpočtu
- hospodaří s příjmy z **vlastní hlavní činnosti** (stanovena zřizovací listinou) + **peněžní fondy**
- lze se ucházet o dotace z jiných veřejných rozpočtů (musí splňovat dotační podmínky)
- mohou získávat prostředky z vedlejších činností (vymezeny ve zřizovací listině) = použít ve prospěch hlavní činnosti

Zřizované státem = Ministerstvo kultury ČR (MKČR)

- status právnické osoby (v právních vztazích vystupují svým jménem a na svou odpovědnost)
- státní příspěvkové organizace → Ministerstvo kultury
- do roku 2002 → asi 80 kulturních příspěvkových organizací
- pak transformace → některé instituce převedeny pod kraje a obce
- pod MKČR → jen významné organizace národního charakteru a instituce plnící důležitou roli v péči o kulturní dědictví
- ředitelé jmenováni ministerstvem
- finanční zdroje → přidělovány z rozpočtu MKČR
- nemají způsobilost vlastnit majetek, jen příslušnost hospodařit s majetkem státu

MKČR spravuje příspěvkové organizace – rezortní instituce:

<https://www.mkcr.cz/rezortni-institute-76.html>

1. Památky

- Národní památkový ústav

2. Muzea

- Husitské muzeum v Táboře
- Moravské zemské muzeum Brno
- Muzeum Jana Amose Komenského v Uherském Brodě
- Muzeum loutkářských kultur v Chrudimi
- Muzeum romské kultury v Brně
- Muzeum skla a bižuterie Jablonec nad Nisou
- Muzeum umění Olomouc
- Národní muzeum Praha
- Národní technické muzeum Praha
- Památník Lidice
- Památník národního písemnictví Praha
- Památník Terezín
- Slezské zemské muzeum Opava
- Technické muzeum v Brně
- Uměleckoprůmyslové museum v Praze
- Národní muzeum v přírodě Rožnov pod Radhoštěm

3. Galerie

- Moravská galerie v Brně
- Národní galerie v Praze

4. Knihovny

- Knihovna a tiskárna pro nevidomé K. E. Macana
- Moravská zemská knihovna v Brně
- Národní knihovna ČR

5. Divadlo a hudba

- Česká filharmonie
- Institut umění – Divadelní ústav
- Národní divadlo Praha – rozpočet 2020 – 1,29 mld./dotace 900 mil.
- Pražský filharmonický sbor

6. Ostatní

- Národní filmový archiv Praha
- Národní informační a poradenské středisko pro kulturu
- Národní ústav lidové kultury Strážnice

Zřizované územně samosprávnými celky (obec, město, kraj)

- příspěvkové organizace spadající do samostatné působnosti územně samosprávného celku (obce/města + samosprávný kraj + hlavní město Praha včetně jeho městských částí)
- v pravomoci zastupitelstva územního samosprávného celku
- právnické osoby:
 - za účelem hospodářského využívání majetku
 - k zabezpečení veřejně prospěšných činností
- každý územně samosprávný celek → různé množství a typy příspěvkových organizací

Příklady zřizovatelů kulturních institucí:

Město Opava

- Knihovna Petra Bezruče v Opavě
- OKO Opava – Opavská kulturní organizace
- Slezské divadlo Opava
- Středisko volného času Opava

Moravskoslezský kraj

- Těšínské divadlo Český Těšín
- Moravskoslezská vědecká knihovna v Ostravě
- Galerie výtvarného umění v Ostravě
- Muzeum Novojičínska
- Muzeum Těšínska
- Muzeum v Bruntále
- Muzeum Beskyd Frýdek-Místek

b) Nestátní neziskové (soukromé) organizace – NNO

- zakládány a zřizovány ne státem, ale soukromými subjekty → z potřeb občanů
- neziskový = z anglického „**non-for-profit organizations**“ = činnost ne za účelem finančního zisku
- nejsou ale prodělečné → „neziskový“ = cíle organizací přesahují ekonomické zájmy (vytváření hodnot ne finančního charakteru)
- oblast kultury → umělecké a kulturní hodnoty (široký dopad na společenské vědomí)

Dělení – dle právní formy (celá řada)

- **spolky**
- **obecně prospěšné společnosti**
- **ústavy**
- **nadace a nadační fondy**
- případně evidované **právnícké osoby církví a náboženských společností**

V kulturním kontextu se ale nejčastěji uplatňují tři:

a) Spolky a pobočné spolky

- zvláštní forma právnické osoby – samosprávné a dobrovolné sdružení osob vedených společným zájmem
- založeno nejméně třemi osobami
- účel: vzájemně prospěšné cíle
 - společné aktivity zaměřené jen na členy spolku
 - veřejně prospěšné cíle směřující vůči veřejnosti
 - cíle smíšené
- nepolitický charakter
- může podnikat, ale nesmí to být jeho hlavní činnost a případný zisk musí použít na podporu dosažení vlastních cílů spolku
- název musí obsahovat slova „*spolek*“ nebo „*zapsaný spolek*“, případně zkratku „z. s.“ (spolkový rejstřík)
- činnost spolků navazuje na formu občanských sdružení a jejich organizačních jednotek (1990-2013)

b) Obecně prospěšná společnost (o. p. s.)

- účel: poskytování obecně prospěšných služeb uvedených v zakládací listině
- o. p. s. vznikla dnem zápisu do *rejstříku obecně prospěšných společností* vedeným příslušným soudem
- právní forma o. p. s. umožňuje subjektu užívat zisku z vlastní doplňkové činnosti pro svoji hlavní neziskovou činnost, zároveň splňuje podmínky pro získávání dotací a grantů (tedy veřejnou prospěšnost, transparentnost a zvláštní účetní režim)
- vznikaly do roku 2013 dle zákona č. 248/1995 Sb., ten byl k 1. lednu 2014 zrušen novým občanským zákoníkem
- pokud u obecně prospěšné společnosti nedošlo k transformaci na jinou právní formu, řídí se tímto zákonem i nadále
- nové obecně prospěšné společnosti ale již nevznikají

c) Nadace a nadační fondy

- Nadace (angl. foundation, něm. Stiftung)/nadační fond = účelové sdružení majetku, zřízené zakladatelem k dosahování veřejně prospěšných cílů
- název musí obsahovat slovo „nadace“ a zpravidla také označení, poukazující na její účel
- činnost nadací a nadačních fondů je regulována na základě zákona, což zajišťuje transparentnost organizací a osvobozuje zisky z nadačního jmění od daňových povinností
- **organizace, které pouze distribuují finanční zdroje**
- v oblasti kultury = řada nadací a nadačních fondů zaměřených na její podporu
- nutno je sledovat a aktivně oslovovat

2) Komerční organizace

kulturní instituce zřizované podnikatelskými subjekty → za účelem podnikání (tvorby zisku skrze uměleckou činnost)

a) SPOLEČNOST S RUČENÍM OMEZENÝM (S. R. O.)

- obchodní korporace/společnost → nejvhodnější právní forma pro komerční kulturu
- podřízena režimu obchodního zákoníku → i pro zajištění kulturní činnosti
- základní kapitál 200.000,- Kč, podvojný účetnictví + může být příjemcem dotací z veřejných zdrojů

b) AKCIOVÁ SPOLEČNOST

- jmění rozvrženo na určitý počet akcií o určité jmenovité hodnotě
- založena buď jedním zakladatelem (právnícká osoba), nebo dvěma nebo více zakladateli
- hodnota základního jmění musí činit alespoň 2 000 000,- Kč (pro podnikání v kultuře omezující)

c) OSTATNÍ SPOLEČNOSTI

- např. *zájmová sdružení právnických osob*

d) FYZICKÁ OSOBA (JAKO ŽIVNOST VOLNÁ)

- živnost = soustavná činnost provozovaná samostatně, vlastním jménem a na vlastní odpovědnost za účelem dosažení zisku a za podmínek stanovených živnostenským zákonem
- podmínky provozování: dosažení věku 18 let, způsobilost k právním úkonům, bezúhonnost, prokázání odborné způsobilosti není podmínkou, provozování je podmíněno ohlášením a zapsáním u příslušného živnostenského úřadu